

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Mulți dintre românii care au trăit în comunism își amintesc și astăzi că au beneficiat sau au cunoscut pe cineva care a beneficiat, la un moment dat, de valută sau de pachete cu diferite produse trimise din afara granițelor țării.

Personal fac parte din ultima categorie. Nașa mea de botez locuia în capitală și, în anii '80, și-a asumat sarcina de a-l îngriji pe un bătrân evreu, vecin de bloc, care nu mai avea nici o rudă în țară. Pentru eforturile sale era răsplătită nu doar financiar, ci și cu mici „atenții” din pachetele primite de bătrân din străinătate: cafea naturală, ness, ciocolată, chiar și cu o cuvertură care a ajuns, într-un final, pe patul din camera mea. În mod surprinzător, aceasta fusese produsă în Republica Socialistă România, iar prezența sa într-un pachet trimis de cineva din Occident a reprezentat o adevărată provocare mentală pentru membrii familiei mele, care au încercat zile în șir să găsească o explicație mulțumitoare. Concluzia la care au ajuns, în cele din urmă, a fost aceea că produsele românești exportate erau atât de bune încât străinii se gândiseră să ne ofere și nouă șansa de a ne bucura de ele.

Câțiva ani mai târziu, când am realizat interviuri de istorie orală în vederea pregătirii tezei de doctorat „*Cultul Baptist din Transilvania între 1948-1989 în memoria colectivă (județele Cluj, Maramureș, Bistrița-Năsăud și Sălaj)*” am întâlnit, din nou, această situație. Unii dintre intervieuați primiseră sau beneficiaseră indirect de ajutoare materiale din străinătate, iar câteodată, în mod inexplicabil, găsiseră în pachete inclusiv produse românești. În opinia lor, primirea pachetelor se datora obligațiilor asumate de regimul comunist odată cu semnarea Actului final de la Helsinki, interesului autorităților de la București de a obține clauza națiunii celei mai favorizate și, bineînțeles, compasiunii de care dădeau dovadă coreligionarii din străinătate față de situația grea a credincioșilor din România.

Pe parcursul cercetărilor efectuate în ultimii ani în Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității și la Arhivele Naționale ale României în vederea elaborării unor lucrări referitoare la supravegherea cultelor de către poliția politică și la relațiile dintre culte și statul comunist, am găsit și documente care tratau problema ajutoarelor, ce mi-au oferit posibilitatea de a constata că ipotezele vehiculate până atunci de cei din jurul meu erau doar parțial adevărate.

Pentru că ajutoarele primite din străinătate în perioada comunistă de cultele religioase din România au avut un impact major nu doar asupra celor direct implicați, ci și asupra celor care au avut cunoștință sau au beneficiat de ele într-o formă sau alta, am considerat oportună gruparea celor mai interesante documente

identificate în arhive într-un volum care să le ofere cercetătorilor, dar și publicului larg o imagine cât mai precisă asupra acestui fenomen.

Documentele de arhivă sunt precedate de un amplu studiu introductiv care prezintă cititorilor problema ajutoarelor primite de culte înainte de 1970, schimbările survenite odată cu inundațiile din primăvara și vara anului 1970 în modul cum se raporta statul comunist la ajutoare și lupta dusă apoi de instituțiile comuniste în anii '70-'80 pentru a stopa fenomenul.

Cele 56 de documente publicate în acest volum provin din fondul „Documentar” al Arhivei Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității și din fondul „Ministerul Cultelor și Artelor” de la Arhivele Naționale ale României și sunt reproduse în ordinea emiterii lor. Desigur, ele nu epuizează subiectul, ci reprezintă doar piatra sa de temelie, fiind necesară o extindere a cercetărilor care să vizeze arhivele fostelor întreprinderi de comerț exterior din perioada comunistă și – de ce nu? – arhivele organizațiilor caritabile din străinătate, ale firmelor de curierat sau chiar arhivele serviciilor secrete occidentale, care au avut cunoștință sau poate au fost chiar direct implicate în aceste acțiuni.

Din punct de vedere tehnic, am încercat să limităm intervenția noastră asupra documentelor, astfel încât ele să reflecte, pe cât posibil, textul original. În unele cazuri, am decis să completăm abrevierile utilizate de emitenți, pentru a facilita lectura, intervențiile noastre fiind trecute între paranteze drepte. Nu am folosit acest sistem pentru abrevierile care se folosesc în mod frecvent și astăzi (precum dl., a.c., str., nr.) sau pentru gradele ofițerilor. Tot în paranteze drepte am trecut și unele cuvinte de legătură pe care le-am considerat necesare pentru o mai bună înțelegere a propoziției sau frazei respective.

Acolo unde lipsa de coerență a textului ar fi putut induce suspiciunea unor greșeli de tehnoredactare, am utilizat (sic!) pentru a arăta că nu am făcut altceva decât să respectăm forma originală a documentului. De asemenea, am operat tacit unele modificări impuse de normele ortografice actuale (de pildă, nu am păstrat grafia cu „î” și am scris „sunt” în loc de „sînt”).

Deoarece legislația aflată în vigoare impune anonimizarea documentelor provenite din Arhiva CNSAS, am folosit /.../ pentru a semnală ștergerea datelor personale și a informațiilor care ar fi putut afecta viața privată ori imaginea publică a cetățenilor obișnuiți menționați în documente ori a unor personalități.

Pentru că numele străinilor și ale cetățenilor români de altă naționalitate decât cea română au fost, de multe ori, redactate greșit de autorii documentelor, am trecut într-o notă de subsol atât varianta corectă (în măsura în care am reușit să o identificăm în alte surse), cât și celelalte variante eronate care mai apar în documentele publicate în volum.

În final dorim să le mulțumim domnilor prof. univ. dr. George Enache (Facultatea de Istorie, Filozofie și Teologie, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați) și lector. univ. dr. pr. Fabian Doboș (Facultatea de Teologie Romano-Catolică, Universitatea „A.I. Cuza” din Iași), care au întocmit referatele științifice, doamnei Cristina Anisescu și membrilor Colegiului CNSAS, care ne-au sprijinit cercetările și au aprobat publicarea volumului, domnilor Marius Silveșan și János Csongor, care ne-au ajutat cu o serie de informații necesare redactării notelor de subsol și domnului Cosmin Budeancă, pentru sprijinul oferit în vederea pregătirii volumului pentru tipar.